

vlakten. Tegenover schilderijen van een aangrijpende werking als deze, hebben we werkelijk niet in Jacob Maris den ondergang van de figuur in den landschapschilder te betreuren; integendeel kan overwogen worden of hij niet door het schilderen van ruimten in zijn ware element is geraakt; — want in zijn kunstuiting openbaart zich wel minder een mensch wiens ziel ontroerd, dan een wiens geest geïllumineerd werd.

Een anderen kant van Maris' talent en een anderen kleuraard van zijn rijk palet, vertoont in deze collectie het schilderij dat Zomer heet. Dit landschap — het geval van een door zwaar geboomte belommerd slootje — is gegeven in compacte eenheid van diepfonkelende kleur, die een vergelijking uitlokt met de eigenschappen van zijn broer Willem. De donkere luister in dezen algemeenen toonaard van groen, is van een zeldzame kleurhoudendheid, diep en gloeiend tegen het licht van de gulden avondlucht. Het schilderijtje heeft den vurigen gloed van den karbonkel, de materie is als brons zoo sterk, zoo klankvol en gepolijst van oppervlak.

In dezelfde lijn als dit is het schilderij „Jaagpad”. Ook in deze uiting is het midden gehouden tusschen het epische verbeelden van stad- en zeegezichten en het schilderen in een dichte benadering tot de werkelijkheid.

Het „Jaagpad” is een schilderij van een ruig uitzicht, als „Zomer” doorklonken en verzadigd van kleurwezen zich voordoet. Het thema is ook zeer verschillend en waar ginds de geest van den schilder toefde bij de vredige rust van het zware lommer, gloeiend tegen het licht-klateren uit een zomer-avond lucht, raakte hij hier onder den jachtenden indruk van het wilde weer, dat de hollandsche vaarten kan striemen en plotselinge lichtschilfers van de waterbaan opwekt, dat de zware kleibodem van het doorweekte jaagpad doet zwart schijnen en het groen van graspollen daartusschen van schrijnende felheid maakt. En alleen in die wereld van onstuimigheid en vlagende lichtschijnsels uit de grauwe lucht, gaat de man op zijn paard. . . .

We hebben hier een werk van vrij laten datum, — omtrent 1894 — (sterfjaar van Jacob Maris 1899) en opmerkelijk daarin is

de heftigheid van uiting, de felheid der karakteristiek, die haast schrijnend aandoet tegenover de anders zoo evenwichtige en edele voordracht van den meester. Maar intusschen is dit schilderij, dat geeft een dramatisering van het hollandsche landschap, door het wilde weer geteisterd, een der belangrijkste uit de verzameling. Ik betwijfel of deze hartstochtelijke uitval zich nog herhaald heeft. Eenige jaren te voren was geschilderd het rijpe schilderijtje „Omstreken van den Haag”, dat nog ten volle inhoudt Maris' groote eigenschappen. In de laatste jaren wordt de spanning flauwer, als bij nagenoeg alle grootmeesters der moderne school valt op te merken. Ze geven een herhaling van voldragen werken in het gebaar te zeer van hun kunstuiting.

Het groote „Stadsgezicht” is van zeer laten datum, uit 1898. Het vertoont de voorname kwaliteiten van Maris, maar te zeer aan de buitenvlakte, door het technische gebaar. (Het kortelings aangeworven schilderij: van Willem Maris: „Eenden”, is in dit opzicht ongeveer van hetzelfde gehalte). Het heeft veel statigs in den royalen opzet; het is van een ruime en vloeiende behandeling, die het een magistrale allure geeft en er een onmiddellijke bekooring van doet uitgaan. Bij den krachtigen aanhef is het te zeer gebleven, de klank dreunt niet door. Er wordt gemist de doorwrochtheid in stage bezieling, welke een schilderij den waarschijnlijkheids-schijn bijzet, die altijd nieuwe bevrediging bij herhaalde en aandachtiger beschouwing schenken kan. Die achteloosheid in het verwerklijken is nog meer in het kleine stadsgezichtje, dat Mist heet en in „Molen bij maanlicht”, het laatste werk van Maris.

De ruime voorraad aquarellen, in de collectie Drucker, is om meer dan een reden een welkome aanwinst voor het Rijksmuseum. Ten eerste verkreeg hierdoor de aquarel, als de schilderij, het recht van durende tentoonstelling. Haar gelijkwaardigheid als kunstuiting met het schilderij kan zich bij de moderne kunst toch zeker doen gelden. De tegenwoordige schilders hebben zich in waterverf dikwijls even volledig geuit als in olieverf.